

VRIJEME ZA ODLAZAK

Veliko je umijeće državnika i drugih javnih djelatnika znati se povući u pravo vrijeme na prikladan i dostojan način. Mislimo da je došlo vrijeme za vaše povlačenje. Na tom je putu potrebno formiranje jake vlade s nedvojbeno suverenom demokratskom i miroljubivom orijentacijom i velikim punomoćima da takvu politiku samostalno provodi

Poštovani gospodine predsjedniče,

O braćmo Vam se, zabrinuti zbog porazne bilance hrvatske politike, osobito u posljednjoj godini. Očekivanja i nade, što ih je Hrvatska osnovano gajila još prije godinu dana, izgubljene su ili odgođene do neizvjesnosti. Hrvatskoj i njejoj politici više se ne vjeruje. To nas je gotovo na sve strane dovelo u slijepe ulice, do rubova nacionalne tragedije i katastrofe. Sve je to posljednjih mjeseci često pretresano s raznih aspekata u novinskim komentarima, intervjuima i u drugim javnim istupima u zemlji i u inozemstvu, pa evo sada i u nekoliko tekstova u ovoj broju Erasmusa. Ukratko ćemo rezimirati najbitnije:

1. Dugogodišnjom orijentacijom na podjelu Bosne i Hercegovine pripremili ste i suomogućili tragične lomove ove mnogostoljetne multikulturalne zajednice i poželjne državne cjeline, koja je po prirodi stvari trebala biti najkorisniji saveznik Hrvatske. Time Hrvatska postaje strateški teško ranjiva, s dugotrajnim napetostima u bosanskom susjedstvu i opasnostima od novih stradanja i patnji na najdužoj mogućoj granici sa Srbijom i krajinama pod njenim utjecajem, sve do samoga srca Hrvatske.

2. Zbog Vašeg patronata nad sadašnjim vodstvom Hrvatske zajednice Herceg-Bosne i HVO, Hrvatska je izložena optužbama i sramoti pred cijelim civiliziranim svijetom: neke od najvažnijih institucija međunarodne zajednice odbijaju nas prihvatiti i uskraćuju nam gotovo svaku pomoć; postali smo taoci uskoogrudne politike trenutne hercegovačke oligarhije, koja nas uvodi u sukobe s Muslimanima, ostavlja na cjedilu dvije trećine Hrvata u BiH i dopušta propast tradicionalne hrvatske komponente multikulturalnog identiteta Bosne.

3. Vaša koncepcija da se traumatski problem otkrnutih područja Hrvatske razriješiti taktikom povremene mirovnih ponuda kombiniranih

sa stalnim ratobornim prijetnjama i poigravanjem na rubu rata - uzastopno doživljava neuspjeh: nema smirivanja, hrvatski građani ponovno stradavaju, ljudi ginu i sve su udaljeniji izgledi da će državni teritorij biti integritet i da će se prognanici vratiti svojim domovima. To je nepodnošljivi teret za gospodarstvo, koje trpi i nazaduje, a narod tonu u bijedu.

4. Korijeni navedenih nevolja bar djelomično leže u Vašim upornim pokušajima da probleme Bosne i Srbije u Hrvatskoj rješavate u pregovorima sa Slobodanom Miloševićem, usprkos uzastopnom iskustvu da je baš on najperfidniji i najzloćudniji partner, s kojim se ništa dobra ne može riješiti.

5. Vašim autoritarnim stilom upravljanja i netrpeljivošću prema drukčijem mišljenju unazadna je hrvatska demokracija u njenim začetima, osakaćena su kompetencije Sabora i vlade, ograničena sloboda medija, degradirana institucija opozicije i višestranakačkog sistema.

6. U ime navodnog nacionalnog pomirenja dozvolili ste invaziju ustaških simbola, pjesama, preimenoavanja, prekršanje povijesti, šovinističke istupe i postupke, koji mijenjaju ustavom zacrtani demokratski identitet zemlje, pa Vaše povremene antifašističke izjave djeluju poput neuvjeljivog paravana i nedovoljno ublažuju mnogostrane pogubne sumnje o eventualnom budućem fašističkom razvoju hrvatske države.

7. Pod pokroviteljstvom stranke kojoj ste na čelu vrši se jednostranačka politizacija vojske, policije i gospodarstva, uz toleranciju bezočnog bogatstva i privilegirane oligarhije. Umjesto oslobođenja putem privatizacije i tržišta, privreda se guši podržavljenjima i faktičkom eksproprijacijom od strane vladajuće stranke.

8. Trijumfalizam i optimizam bez pokrića, kojima odila Vaši govori i drugi javni istupi, izazivaju sve više sumnji da, ili više ne vidite stvarno stanje oko sebe, ili zavaravate i sebe i javnost.

U takvim okolnostima nužno je mijenjati politiku i ljude koji je vode. Samo nova politika i novi ljudi mogu Hrvatskoj povratiti izgubljeni kredibilitet u svijetu i kod kuće. Nedvojbeno jasnom mirotvornom politikom, uz dosljedno poštivanje prava nacionalnih manjina ne samo deklarativno nego i u praksi, novo hrvatsko vodstvo može početi postepeno vraćati povjerenje i u otkrnutim hrvatskim krajevima s većinskim srpskim stanovništvom. Hrvatska država mora uspostaviti kontakt i dati podršku onom dijelu srpskog stanovništva u tim krajevima koji se nije uključio u zločinački rat protiv Hrvatske. Time će zacrtati put ka stipljivom razrješenju najmučnijeg problema države Hrvatske - bez novoga velikog rata ili malih ratovanja.

Veliko je umijeće državnika i drugih javnih djelatnika znati se povući u pravo vrijeme na prikladan i dostojan način. Mislimo da je došlo vrijeme za vaše povlačenje. Na tom je putu potrebno formiranje jake vlade s nedvojbeno suverenom demokratskom i miroljubivom orijentacijom i velikim punomoćima da takvu politiku samostalno provodi. Predviđam da se kompetencije predsjednika države svedu na analogne onima kakve imaju šefovi država u Austriji, Italiji, Njemačkoj i u drugim zemljama razvijene parlamentarne demokracije. Time počinje stvarni proces demokratizacije i ozdravljenja države Hrvatske, bude se nade i otvaraju perspektive za budućnost i smireno se u normalnom roku mogu pripremati novi izbori i nužne ustavne promjene.

S poštovanjem

Ivo Banac, Krsto Cvić, Slavko Goldstein, Vlado Gotovac, Vesna Pusić, Ozren Žunec

20. rujna 1993. godine

(Otvoreno pismo šestoro hrvatskih intelektualaca objavljeno je u trećem broju časopisa "Erasmus", lične, netočna verzija toga teksta objavljena je u "Oslobođenju" od 29. rujna, kako saznajemo, bez suglasnosti autora.)

Boris RAŠETA

Prvo smo rekli da hoćemo Hrvatsku. Sada je došlo vrijeme da kažemo kakvu to Hrvatsku hoćemo", kaže u Savezu samostalnih sindikata Hrvatske. Najvećem sindikatu u Hrvatskoj (SSSH broji oko 700 tisuća članova) prilika za to pružila se nedavno, kada su vlasti izašle u javnost s prijedlogom Zakona o radu, koji ionako slabo radništvo ostavlja bez ikakve pravne zaštite. Sindikati su se odlučili na masovne prosvjede - po prvi put u Hrvatskoj - kako bi pokrenuli široku javnu raspravu ne samo o radnosocijalnim zakonima, već i o socijalnoj sadašnjosti i budućnosti Hrvatske uopće. Na ovom je pitanju došlo i do prvog vidljivog konsenzusa oporbe. Sindikalni aktivisti uputili su i 3867 pisama saborskim zastupnicima. Televizija je ove skupove potpuno ignorirala, a konkurirajući sindikati napali su Dragutina Lesara, predsjednika SSSH "što radnike poziva na ulice, i što koristi zakone za rušenje hrvatske vlasti", izrazivši čuđenje što se oko nečega mogu složiti "unitaristi Lesar i nacionalisti Paraga".

Nakon prosvjednih skupova koje je organizirao vaš Sindikat u javnosti je ipak ostao dojam o izrazito slabom odzivu. Mnogi misle kako je riječ o fljasku?

Mi smo za dijalog

Ne znam tko je očekivao veći broj ljudi. Mi ih nismo očekivali, niti smo s tim u vezi davali bilo kakve najave, pa za nas nema nikakvog razočarenja. Niti jedna kvalitetna socijalna snaga ili ideja ne nastaju na masovnim socijalnim skupovima: iz takvih okupljanja ili "događanja naroda", izrastaju populistički pokreti koji imaju najmanje veze s demokracijom. To je jasno pokazala i bliža povijest. Drugo, ovakvi su oblici sindikalnog djelovanja organizirani po prvi put, i tu treba tražiti dio objašnjenja zašto nije došao veći broj ljudi, što su novinari očekivali, iako je posve diskutabilno koliko bi ljudi trebalo doći da novinari ocijene kako je odziv zadovoljavajući. Treće, ovo nisu bile demonstracije protiv nekoga ili nečeg, niti demonstracije snage. Bili su to zborovi potpore našim zahtjevima. Morate priznati da je nemogućnost naših ljudi na takve oblike djelovanja i izlaženja u javnost jedan od razloga što nije bilo više ljudi.

Koliko je sluha vlast dosad pokazala za tuđe kritično mišljenje?

- Da je dosad bilo više sluha za istinski socijalni dijalog, ove naše aktivnosti ne bi ni bile potrebne. Upravo zato što smo ocijenili da ga nema, da nema razumijevanja suštine stvari o kojoj govorimo, morali smo se odlučiti na prosvjed. No, ovi su zborovi samo jedan vid našeg djelovanja.

Koji su drugi?

- Postoje četiri ravnomjerna i važna oblika sindikalnih pritiska. Prvi je bio naš izvanredni sindikalni Sabor, na kojem smo pozvali parlamentarne stranke da iznesu svoje stavove o paketu radnosocijalnih zakona jer će upravo one u Saboru odlučivati o sudbini tih zakona. Drugi vid je bio pisanje pisama zastupnicima. Treći vid su bili ovi zborovi. Četvrti, mi želimo biti prisutni u Saboru kada paket bude otvoren. Sada znamo da je Sabor zakazan za šest, sedmi i osmi listopada, a znamo i to da je uvrštena i točka pod naslovom "Očitovanje Vlade u svezi paketa radno-socijalnih zakona". Najavili smo da ćemo biti pred Saborom ako nam se u toku rasprave ne omogući prisustvo u Saboru.

Kakav je učinak postignut?

- Parlamentarne stranke očitovala su se o tim zakonima na našem Saboru. Iz toga je jasno da saborski zastupnici podržavaju naše stavove. Čini mi se da je takav stav iznio i Ivan Milas, u ime vladajuće stranke, tvrdeći da će njihov klub zastupnika također podržati zahtjev da paket ne ide na tzv. proceduru prvog čitanja, odnosno zakon o radu na drugo čitanje, već da se o njemu otvori prethodna rasprava. Tu je dio naših zahtjeva ispunjen. Mi nismo tražili da se paket baci u koš ili odloži u tadicu, već da se o njemu otvori rasprava kako bi, na temelju toga, paket bio vraćen predlažu da se to poboljša. Žalimo što to nije bilo učinjeno prije nego što je paket upućen u proceduru.

Miljenici oporbe

Kako danas procjenjujete smagu vašeg Sindikata?

- Naš pristup stvaranju i izgradnji socijalne hrvatske države ne bazira se samo na pritiscima, već i na konstruktivnom dijalogu. Pritisak dolazi onda kada druge dvije strane, ili jedna od njih, nisu spremni za dijalog i vuku poteze koji su suprotni interesima našeg društva ili, u krajnjoj liniji, interesima Hrvatske kao socijalne države. Zato se na sindikat ne smije gledati samo kao na organizaciju za pritisak, već i kao na konstruktivnog partnera za postizanje konsenzusa.

